

tattelulla ei saada muistiin edes kaikkia nimiä. Paikanmääritysten talteensaanti edellyttäisi jo asumista nimenkäyttäjyhteisössä. Kepsu lienee oikeassa, mutta suhtautuu ainakin omaan keruuseensa turhan vaatimattomasti. Vuosina 1961–63 hän sai alueelta talteen viitisensataa nimeä; nimitiheydeksi tulee 80 nimeä neliökilometrillä. Se on erittäin paljon, aiemmin laskettuja ennätyksiä ovat ruotsinkielisen Kökarin 30 nimeä / km² ja suomenkielisen Laitilan 23 nimeä / km². Luvuissa näkyy pikemminkin keuruutavan kuin nimimäärän ero: Kökarin ja Laitilan kokoelmista puuttunevat »talonsisäiset», appellatiivissävytteiset nimet ja paikanmääritykset.

Kepsu operoi uusilla käsitteillä kaiken aikaa. Hänen näkökulmansa poikkeavat totutuista. Hän ryhmittelee nimimaismaa nimenantaja ja -käyttäjryhmien mukaan, tutkii yksittäisen talon nimisysteemiä hyvin yksityiskohtaisesti ja tarkastelee paikan lajin vaikutusta nimenantoon. Luku nimien muuttumisesta on perinpohjaisinta, mitä aiheesta kirjan ilmestymisajankohtaan mennessä oli esitetty.

Nimien on tiedetty vaihtuvan ja häviävän, mutta on yllätys, millaista vauhtia nimistö todella muuttuu. Neljännesvuosisadassa Kepsun kylän luontonimistä on hävinnyt kaksi kolmannesta, kulttuurinimistä kolmannes. Vuonna 1988 oli paria vuosikymmentä aiemman kokoelman 550 nimestä jäljellä enää 87. Asutusnimistä oli säilynyt 32 %, vesistönimistä 26 %, teiden, tienmutkien yms. paikkojen nimistä 24 %. Huonoimmin säilyivät viljelysnimet: niistä oli jäljellä enää 8 %. Nykynimistä (yhteensä 319 kpl) 74 % on uusia. Nimistö on lisäksi muuttunut paitsi leksikaaliselta asultaan myös rakenteeltaan ja nimeämisperusteiltaan.

Kepsun kylä ei varmaankaan ole poikkeus. Aiemmissa aluemonografioissa on vain keskitytty nimien etymologiointiin ja nimisysteemin synkroniseen kuvaukseen. Tosin synkroniakin asettuu uuteen, epäilyttävään valoon: harva

opinnäytteen tekijä lienee edes miettinyt aineistonsa validiutta tai varsinkaan sen käyttöä eri aikoina. Saulo Kepsu on antanut nimistöntutkijoille ja -kerääjille miettimistä pitkäksi aikaa.

Lopuksi

Finnish Onomastics on vaikuttava ja vakuuttava kirja. Sen anti ulottuu Kainuusta lounaiseen saaristoon, ruotsinkielisten sukunimistä suomenkielisen paikannimistön yleiskuvaan. Artikkelikoelman pääasiallinen tarkoitus on esitellä suomalaista onomastiikkaa ulkomaisille tutkijoille, mutta se sisältää uutta myös suomalaislukijalle. Finnish Onomastics kannatti tehdä — toivottavasti sitä luetaan ja siitä otetaan opiksi. Kongressikiire kyllä näkyy toimitustyössä ikävästi: Laila Lehikoisen artikkelista on pudonnut lähdeluettelo, Marianne Blomqvistin viitetekniikka poikkeaa muista ja Kiviniemen artikkelissa on kaksi lukua merkitty kolmanneksi — neljäs puuttuu. Ensin mainittua lukuun ottamatta virheet ovat kirjan annin rinnalla kuitenkin pieniä.

KAIJA MALLAT

Nimistömme hakemisto

RITVA KORHONEN *Alastarolla Ylistarossa. Suomen asutusnimet ja niiden taivutus*. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja 58. Valtion painatuskeskus. Helsinki 1990. 555 s.

Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen nimitoimistossa on vuosikausia koottu luettelo asutusnimiemme paikallissija-taivutuksesta. Tuloksena on noin 20 000 nimeä sisältävä kirja. Teos on tarkoitettu apuneuvoksi kielenkäyttäjille toimittajista virkamiehiin. Sen tehtävänä on aut-

Kirjallisuutta

taa pulaan joutunutta löytämään nimelle sen oikea, paikkakunnalla vakiintunut taivutus. Esipuheen mukaan pyritään myös asutusnimien käytön vakiinnuttamiseen, osoittamaan, mikä on kunkin kohteen varsinainen nimi.

Hakemisto sisältää pääasiassa suomenkielisiä asutusnimiä suppeiden asutuksien nimistä kuntien nimiin. Aineistoon ovat päässeet kuntien ja kaupunkien nimet, maarekisterikylien nimet, epävirallisten kylien ja kyläkuntien nimiä, kaupunginosien sekä osa- ja asuma-alueiden nimiä sekä joitain postitoimipaikkojen ja rautatieliikennepaikkojen nimiä.

Valitettavasti tekijä ei kerro, miten luettelo käytännössä on koostettu — ei kai kuitenkaan käymällä läpi nimitoimiston parin miljoonan lipun arkistoa. Miten tahansa menetellen työmäärän on täytynyt olla hyvin suuri: Suomen asutusnimien luetteloiminen yksin kansiin on varsin kunnianhimoisen tavoite. Senpä takia hakemisto ei olekaan täydellinen eikä ajantasainen, mikä esipuheessa auliisti myönnetään. Viimeisin tieto on vain alati muuttuvan nimistön käyttäjillä.

Jos itse joutuisi miettimään, miten ja millä periaatteilla kokoaisi vastaavan hakemiston, tekisi mieli painottaa nimien käyttötarvetta ja -taajuutta. Tietysti mikä tahansa asutus- tai muu nimi saattaa jonkin aikaa esiintyä päivittäin esimerkiksi tiedotusvälineissä, mutta pysyvästi tietoa tarvitaan lähinnä merkittävimpien makrotoponyymien taivuttamisesta. Tehtävän rajausta olisi kannattanut harkita. Nimien määrä olisi tietenkin pienennyt, mutta samalla niiden käyttöön ja ajanmukaisuuteen olisi voinut paneutua paremmin.

Tekijäkin toteaa, että hakemistoa laadittaessa olisi tarvittu tietoa suoraan kentältä, nimenkäyttäjiltä. Hän viittaa lähinnä kokoelmien taivutustietojen puutteeseen ja vaihteluun. Olisiko ollut mahdotonta hankkia tietoa ennakolta vaikkapa kuntien kulttuurilautakunnille suunnatuilla kyselyillä tai paikallislehtiä

seuraamalla? Sen olisi voinut vaikka rajoittaa kuntiin, jotka on nimestetty ennen 1970-lukua tai jotka ovat viime aikoina huomattavasti kasvaneet. Näin olisi voitu välttää »paperinmakuisuutta»; hakemiston nykykäyttäjää, esimerkiksi toimittajaa, ajatellen tuntuu turhalta luetella kaikki Suomen viralliset maarekisterikylät (varsinkin yhden talon kylät), jos joitain kaupunginosiakin puuttuu. Myös mahdolliset virheet olisivat väheneet.

Esipuheessa korostetaan — aivan oikein — aidon taivutuskäytännön merkitystä ja halua sen vakiinnuttamiseen. Poikkeuksellisimmissa tapauksissa on kuitenkin annettu periksi yleiskieliselle taivutukselle. Lukijaa jää varmaan kiinnostamaan, mitä nämä poikkeukset ovat ja miltä periaatteelliselta pohjalta ne on tehty. Onko myös kansanomaisen taivutus hakemistossa esillä? Kun teos takakannen tekstin mukaan on tarkoitettu kielitieteilijöillekin, olisi ainakin heidän uteliaisuutensa voinut tyydyttää ottamalla ongelmatapauksia esiin.

Alastarolla Ylistarossa -kirja haluaa myös vakiinnuttaa asutusnimikäytäntöä, osoittaa, mikä on kunkin tarkoitteen varsinainen nimi. Tällä tarkoitettaneen lähinnä sitä, että rinnakkaisnimistä on pyritty luetteloön ottamaan vakiintunein. Vakiintuneisuus taas perustuu paikalliseen käyttöön. Harvinaiset rinnakkaisnimet ja -asut on aineistosta karsittu. Tilan säästämiseksi tämä on varmaan ollut tarpeen. Toivottavasti harvennus kuitenkin on tehty hellällä kädellä, nimien käyttösuhteethan voivat muuttua. Onomastikkaa taas kiinnostaa melkoisen helppokäyttöinen aineisto rinnakkaisnimisyydestä.

Taivutusluettelon suunnittelijat eivät ilmeisesti ole pystyneet päättämään, miten suhtautua kaksikielisten alueiden nimistöön. Esipuheen mukaan »hakemistossa on pääasiassa suomenkielisiä asutusnimiä». Suomenkielisten käytössä olevia ruotsinkielisiä nimiä näyttää olevan mukana vain satunnaisesti. Valta-kunnallisesti tunnettu *Sköldvik* on mai-

nittu vain *Kilpilahden* ruotsinkielisenä vastineena – eikä lainkaan omana hakunimenään omalla paikallaan aakkosisa. Kirkkonummen suomenkielistenkin lähes yksinomaisesti käyttämä kylän ja kartanon nimi *Oitbacka* esiintyy vain *Oitmäen* ruotsinkielisenä vastineena – virheellisesti *Oitmäkeä* väitetään jopa kartanon nimeksi. Yleensäkin hakemistoon näyttävät kaksikielisiltä alueilta päässeet vain ne asutusnimet, joilla on suomenkielinen(kin) nimi. Espoon 54 kaupunginosan nimestä mukaan on päässyt 53. Molempien kieliryhmien käyttämä *Högnäs* puuttuu, *Westend* sen sijaan luettelosta löytyy. Kirkkonummen periferisimmätkin kylännimet ovat mukana – mikäli niillä on suomenkielinen vastine. Keskeiset *Finnsbacka*, *Vitträsk*, *Kantvik*, *Vols* ja *Överby* puuttuvat. Espoon *Gumböle* ja *Bodom* ovat kirjassa, tosin niidenkin tasavahvoiksi vastineiksi esitetään vain virallisesti käytetyt *Kumpyöli* ja *Puotinen*. Suomenkieliset toki käyttävät muitakin kuin suomenkielisiä nimiä. Se olisi ollut hyvä ottaa huomioon. Varsinkin, kun tekijän mukaan halutaan vakiinnuttaa kunkin kohteen varsinainen – siis käytössä oleva – nimi.

Nimien tarkoitteet on pyritty luettelossa selittämään mahdollisimman tarkoin, mikä palveleekin käyttäjää. Useilla nimillä kun on monia tarkoitteita: saaren nimi voi olla myös talon ja maarekisterikylän nimi. Hyvää on myös se, että vain virallisessa käytössä olevat nimet on noteerattu. Toisaalta nimitoimiston kokoelmat eivät kaikilta osin yllä samaan tarkkuuteen, mihin luettelo pyrkii. Katselin joitain viime vuosina nimestämiäni alueita, ja puutteita oli: Pyhärannan *Eilu* on paitsi postitoimipaikka myös talo, kylännimi *Valkamaa* on lähinnä virallisessa käytössä, *Valkamasta* puhutaan; Uudenkaupungin *Lokala* on käytössä muutenkin kuin virallisesti, *Haavainen* on paitsi kylä myös asuttu saari ja *Pinipaju* taipuu oppaideni mukaan ulko- eikä sisäpaikallissijassa. Vanhan kotikaupunkini Järvenpään kaupun-

ginosa *Loutti* on puheessa useimmiten *Loutinmäki: -mäessä*, joka mäennimenä on yksinomainen; *Isokytö* taipuu *Isokydössä* tai *Isossakydössä*.

Teos Alastarolla Ylistarossa on pitkän ja suuren työn tulos. Sen arvosteleminen on vaikeaa: esipuheen lisäksi se sisältää noin 20 000 asutunimeä mahdollisine taivutusmuotoineen. On varsin helppo tarttua virheisiin ja epämääräisyyksiin ja hankala antaa kiitosta oikeista tiedoista – koska jälkimmäisiä pitää itsestään selvinä. Jos hakemistosta haluaisi täydellisen virheettömän ja ajantasaisen, se pitäisi julkaista monisteena vuosittain ja tyytyä paljon rajallisempaan aineistoon. Ritva Korhonen on pyrkinyt – ja pääsytkin – pidemmälle. Materiaali on nyt koossa ATK-tiedostona, jota voi tarpeen vaatiessa korjata. Toivottavasti nimenkäyttäjät tarttuvat tilaisuuteen ja ottavat tekijään yhteyttä.

KAIJA MALLAT

Sorolaisen Postilla

Ericus Erici. POSTILLA, Eli Ulgostoimitus, nijnen Ewangeliumitten päälle cuin ymbäri aiastaijan, saarnatan Jumalan Seuracunnasa. I. Osa. Stockholmis 1621. Toinen osa. Stockholmis 1625. Näköispainos. Toim. MARTTI PARVIO. – PARVIO, MARTTI Piispa Ericus Erici (Sorolainen) ja hänen Postillansa. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 521. Jyväskylä 1988, 1990. 1264 s. + 988 s. + 144 s.

Ericus Ericin, piispa Eerik Sorolaisen (n. 1546–1625) 2252-sivuinen saarnakoelma ilmestyi hänen viimeisenä julkaisunaan 1620-luvulla: Postillan I osa 1621 ja II osa 1625. Postillassa selitetään kirkkovuoden mukaisessa kalenterijärjestyksessä pyhäpäivien ja silloisten pyhimysjuhlien evankeliumitekstit. Saarno-